

N:o 66.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 16 Maj 1886.
— — — — Andra Kammaren den 16 — —

Riksdagens skrifvelse till Konungen, i anledning af beslutad nedsättning af annuiteterna å de till vissa enskilda jernvägsaktiebolag lemnade låneunderstöd af statsmedel.

(Stats-Utskottets Utlåtaude N:o 52 samt Memorial N:o 61.)

Till Konungen.

Uti enskilda, inom Riksdagen väckta motioner har andragits, huru som för de lån, som på grund af 1871 och 1876 års riksdagsbeslut beviljats åt enskilda jernvägsbolag, ränta skulle utgå efter 5 procent för året. Denna räntefot hade, enligt motionärens åsigt, utan tvifvel bestämts med afseende derå, att staten icke skulle för sina försträckningar behöfva vidkännas någon förlust, hvilket kunde hafva blifvit händelsen, om räntan då hade satts lägre än till 5 procent. Sedan den tiden hade likväl räntefoten för statens egna upplåningar varit i stadigt nedgående. För jernvägslånen ur 1881 års anslag hade också räntan bestämts till 4½ procent, och de äldre enskilda jernvägarne erlade ännu lägre ränta, nemligen 4, 3 och till och med 2 procent, hvilket dock berodde på andra omständigheter.

Vid 1883 års riksdag hade motioner väckts derom, att räntan å lånen ur 1871 och 1876 års anslag måtte nedsättas från 5 procent till $4\frac{1}{2}$ procent och hela annuiteten från 6 procent till 5 procent. I följd häraf hade också annuiteten nedsatts till $5\frac{1}{2}$ procent — hvilket med beräkning af 5 procent ränta i längden vore att betrakta som en fördel för staten — men räntan hade bibehållits vid det förra beloppet, tydligtvis på den grund, att enligt uträkning af sakkunnig person den effektiva medelräntan å statens lån efter konvertering af 1868 års lån skulle utgöra 4,6462 procent. För närvarande, eller rättare sagdt, om nu blifvande inverkan af de sist vidtagna lånekonverteringarna, särskildt den, som uppgjorts med ränta å $3\frac{1}{2}$ procent, hvars vilkor dock vid tiden för motionernas afgifvande ännu ej vore offentliggjorda, toges i beräkning, kunde efter all sannolikhet den verkliga medelräntan å statens lån antagas vara vida lägre, än 1883 varit fallet. Och om äfven den effektiva räntan å jernvägsbolagens lån ur 1876 års anslag, såsom af utredningen i Stats-Utskottets Utlåtande N:o 48 vid 1883 års riksdag framginge, på grund af anståndet med erläggande af ränta för de tre första åren, ej kunde beräknas högre än 4,23 procent — hvarvid dock borde märkas, att efter liknande beräkningsgrund för 1881 års lån räntan torde ställa sig ännu lägre — så vore nu mera ej någon förlust för staten att befara, utan all kostnad kunde betäckas med en ränta af $4\frac{1}{2}$ procent. Att åter staten för sina försträckningar till enskilda jernvägar ej borde bereda sig någon vinst, torde så mycket mera få anses gifvet, som en dylik åsigt redan blifvit uttalad af Fullmäktige i Riksgäldskontoret i deras år 1883 afgifna yttrande i ämnet.

På grund hufvudsakligen af hvad sålunda blifvit anfördt, och då det måste anses i hög grad billigt, att räntan för lånen ur 1871 och 1876 års anslag ej fortfarande vore högre än dels omtanken om statens fördel, dels afseende å en välbehöflig lättnad för jernvägsbolagen med-gåfve, hafva motionärerne föreslagit, att å de till jernvägarne Vislanda — Bolmen, Hultsfred — Vestervik, Vestervik — Åtvidaberg — Bersbo, Visby — Hemse, Varberg — Borås, Krylbo — Borlänge, Karlskrona — Vexjö, Krylbo — Norberg, Upsala — Margrethill och Ludvika — Kihl lemnade låneunderstöd af statsmedel måtte från och med 1887 beräknas en annuitet af 5 procent, af hvilken annuitet först skulle godtgöras $4\frac{1}{2}$ procent ränta å oguldna kapitalbeloppet och återstoden utgöra amortering.

Vid förevarande motioners behandling inom Riksdagen har till en början erinrats, att Riksdagen, beträffande ränta och amortering å låneunderstöd till enskilda jernvägar, för nedannämnda lånefonder *ursprungligen* meddelat följande bestämmelser, nemligen:

för lån ur 1871 års anslag:

att annuiteten skulle beräknas till sex procent å ursprungliga försträckningsbeloppet, af hvilken annuitet först godtgöres ränta efter fem för hundra å oguldet kapitalbelopp, och återstoden utgör afbetalning derå;

att räntefrihet finge beviljas för högst tre år, dock icke utöfver ett år från den dag, då, enligt Kongl. Maj:ts bestämmande, jernväg senast skulle vara färdig och för trafik öppnad;

att kapitalafbetalning skulle vidtaga tre år efter sistnämnda dag;

för lån ur 1876 års anslag:

att annuiteten skulle beräknas till sex procent å ursprungliga försträckningsbeloppet, af hvilken annuitet först godtgöres ränta efter fem för hundra å oguldet kapitalbelopp, och återstoden utgör afbetalning derå;

att räntefrihet ej finge beviljas, men anstånd med räntans erläggande medgifvas för högst tre år, dock icke utöfver ett år från den dag, då, enligt Kongl. Maj:ts bestämmande, jernväg senast skulle vara färdig och för trafik öppnad; skolande den sålunda uppskjutna liquiden af räntan fullgöras genom en mot samma räntas belopp svarande utsträckning af tiden för annuitetens erläggande, så att statsverket för sin försträckning blefve till fullo godtgjort;

att kapitalafbetalning skulle vidtaga tre år efter den dag, då, enligt Kongl. Maj:ts bestämmande, jernväg senast skulle vara färdig och för trafik öppnad;

och för lån ur 1881 och innevarande års anslag:

att annuiteten skulle beräknas till fem procent å ursprungliga försträckningsbeloppet, af hvilken annuitet först godtgöres ränta efter fyra och en half för hundra å oguldet kapitalbelopp, och återstoden utgör afbetalning derå;

att räntefrihet ej finge beviljas, men anstånd med räntans erläggande medgifvas för högst tre år, dock icke utöfver ett år från den dag, då, enligt Kongl. Maj:ts bestämmande, jernväg senast skulle vara

färdig och för trafik öppnad; skolandet beloppet af den ränta, med hvars erläggande anstånd sålunda medgifvits, till staten inbetalas, sedan genom de stadgade annuitetslikviderna all öfrig ränta, med hvilken anstånd icke beviljats, blifvit gulden och kapitalet godtgjort, så att efter nämnda tids förlopp med annuitetens erläggande förtfores så länge, till dess äfven beloppet af den ränta, med hvars erläggande anstånd medgifvits, blifvit till staten inbetaldt; och

att kapitalafbetalning skulle vidtaga tre år efter den dag, då enligt Kongl. Maj:ts bestämmande, jernväg senast skulle vara färdig och för trafik öppnad.

På sätt motionärerne antydt, väcktes vid 1883 års riksdag förslag derom, att ofvan angifna bestämmelser för lån ur 1871 och 1876 års anslag måtte ändras derhän, att för de från dessa anslag utbetalta låneunderstöd af statsmedel från och med år 1884 måtte beräknas endast $4\frac{1}{2}$ procent ränta och $\frac{1}{2}$ procent amortering. Härom afgaf Stats-Utskottet vid nyssnämnda riksdag utlåtande, N:o 48.

Det upplystes härvid, att, då i betraktande toges värdet af den räntefrihet, som förunnats lån ur 1871 års anslag, äfvensom värdet af det anstånd med räntas erläggande, som beviljats för lån ur 1876 års anslag, den effektiva räntan för nämnda två kategorier af lån utgjorde respektive 4,13 och 4,23 procent samt att den effektiva medelräntan å statsskulden i dess helhet, efter den då redan beslutade och inom kort tid förestående konverteringen af 1868 års 5 procent lån, komme att utgöra 4,6462 procent.

Vid sådant förhållande blefvo de väckta förslagen ej bifallna i hvad de afsågo nedsättning af den bestämda räntefoten fem procent; hvaremot Riksdagen för ifrågavarande, ur 1871 och 1876 års anslag utgifna lån medgaf annuitetens nedsättning till $5\frac{1}{2}$ procent å ursprungliga lånebeloppet, af hvilken annuitet först skulle godtgöras 5 procent ränta å oguldet kapitalbelopp och återstoden utgöra kapitalafbetalning derå.

Af detta medgifvande begagnade sig åtta bolag, nemligen Bergslagerernas, Sundsvalls, Vestervik—Åtvidaberg—Bersbo, Hultsfred—Vesterviks, Södra Dalarnes, Vislanda—Bolmens, Varberg—Borås och Gotlands jernvägsaktiebolag; hvaremot de återstående tre ifrågavarande bolagen, nemligen Krylbo—Norbergs, Upsala—Margretehills och Karlskrona—Vexjö jernvägsaktiebolag, hvilka erhållit lån ur 1871 års fond, fortfarande likvidera dessa enligt de ursprungliga vilkoren, således med en annuitet af sex procent, deraf fem procent ränta.

Ett af ofvannämnda bolag, nemligen Sundsvalls jernvägsaktiebolag, som försålt sin jernväg till staten, häftar nu ej längre i någon skuld till Riksgäldskontoret. Beträffande de öfriga får Riksdagen upplysa, att ursprungliga beloppet af deras skuld till staten samt den beräknade återstoden deraf vid innevarande års slut utgöra:

	Ursprungligt lånebelopp.		Kapitalåterstod vid 1886 års slut.	
	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
<i>a) För lån utaf de vid 1871 års riksdag anvisade medel:</i>				
Till Karlskrona—Vexjö jernvägsaktiebolag, primitivt	2,600,000	—	2,313,309	32
» Krylbo—Norbergs dito	406,000	—	354,933	76
» Upsala—Margrethills dito	500,000	—	444,867	17
» Bergslagernas dito	5,000,000	—	4,801,180	36
<i>b) För lån utaf de vid 1876 års riksdag anvisade medel:</i>				
Till Vestervik—Åtvidaberg—Bersbo jernvägsaktiebolag, primitivt	1,865,000	—	1,814,013	23
» Hultsfred—Vesterviks dito	1,750,000	—	1,702,157	19
» Vislanda—Bolmens dito	785,000	—	763,539	08
» Gotlands dito	500,000	—	486,330	62
» Södra Dalarnes dito	2,375,000	—	2,350,656	25
» Varberg—Borås dito	2,600,000	—	2,573,350	—

De nu ifrågavarande motionerna, som i sjelfva verket innefatta ett återupptagande af de vid 1883 års riksdag väckta förslagen i den mån dessa ej då vunno bifall, hafva föranledts af nu förändrade förhållanden med statens upplåningsränta. Öfver desamma hafva Fullmäktige i Riksgäldskontoret den 26 nästlidne Mars afgifvit yttrande. För frågans bedömande hafva Fullmäktige anskaffat och till Stats-Utskottet öfverlemnadt, bland annat, åtskilliga uträkningar af Professoren G. Mittag-Leffler, af hvilka inhemtas,

att den effektiva räntan å 1880 års 4 procent lån i dess helhet numera, sedan lånet blifvit slutsåldt och de på berörda räntas beräkning inverkan faktorer således äro så nära som möjligt kända, finnes utgöra 4,216 procent;

att den effektiva räntan å den redan försålda delen af 1886 års 3½ procent lån, med beräkning deraf, att ¼ procent inlösningsprovision komme att erläggas å ¾:delar af samtliga lånet tillhörande obligationers och räntekuponers belopp, utgör 3,896 procent; samt

att den effektiva medelräntan å statsskulden i dess helhet, efter den under innevarande år till en del redan verkställda, till en del inom kort förestående konverteringen af 1870 och 1876 års lån, utgör 4,348.

I fråga om den verkan på tiden för de ifrågavarande lånens återbetalning och på statens inkomster, som skulle blifva en följd af bifall till de förevarande två motionerna, hvilka sins emellan äro af lika innehåll, har Professoren Mittag-Leffler verkställt en uträkning, så lydande:

»Om Herr Törnebladhs motion antages af Riksdagen, kommer

Karlskrona—Vexjö	att hafva sitt lån slutamorteradt inom	37 år
Upsala—Margrethill	» » » » » »	37 »
Krylbo—Norberg	» » » » » »	36 »
Ludvika—Kihl	» » » » » »	46 »
Vestervik—Åtvidaberg—Bersbo	» » » » » »	48 »
Hultsfred—Vestervik	» » » » » »	48 »
Vislanda—Bolmen	» » » » » »	48 »
Visby—Hemse	» » » » » »	48 »
Krylbo—Borlänge	» » » » » »	51 »
Varberg—Borås	» » » » » »	51 »

Enligt nu gällande amorteringsplaner skulle

Karlskrona—Vexjö	slutamortera sitt lån på	28 år
Upsala—Margrethill	» » » » » »	28 »
Krylbo—Norberg	» » » » » »	33 »
Ludvika—Kihl	» » » » » »	43 »
Vestervik—Åtvidaberg—Bersbo	» » » » » »	45 »
Hultsfred—Vestervik	» » » » » »	45 »
Vislanda—Bolmen	» » » » » »	45 »
Visby—Hemse	» » » » » »	45 »
Krylbo—Borlänge	» » » » » »	48 »
Varberg—Borås	» » » » » »	48 »

Om Herr Törnebladhs motion antages, blifva annuiteterna för

Karlskrona—Vexjö	under 36 år	130,000	kronor	samt det 37 året	85,135,61
Uppsala—Margretheshill	» 36 »	25,000	»	» 37 »	16,391,87
Krylbo—Norberg	» 35 »	20,300	»	» 36 »	2,379,69
Ludvika—Kihl	» 45 »	250,000	»	» 46 »	91,366,44
Vestervik—Åtvidaberg					
—Bersbo	» 47 »	93,250	»	» 48 »	29,711,80
Hultsfred—Vestervik	» 47 »	87,500	»	» 48 »	27,879,80
Vislanda—Bolmen	» 47 »	39,250	»	» 48 »	12,068,05
Visby—Hemse	» 47 »	25,000	»	» 48 »	7,963,26
Krylbo—Borlänge	» 50 »	118,750	»	» 51 »	37,005,56
Varberg—Borås	» 50 »	130,000	»	» 51 »	40,503,53

Enligt nu gällande amorteringsplaner betala

Karlskrona—Vexjö	under 27 år	en annuitet af 156,000	kronor
Uppsala—Margretheshill	» 27 »	»	» 30,000 »
Krylbo—Norberg	» 32 »	»	» 22,330 »
Ludvika—Kihl	» 42 »	»	» 275,000 »
Vestervik—Åtvidaberg—Bersbo	» 44 »	»	» 102,575 »
Hultsfred—Vestervik	» 44 »	»	» 92,250 »
Vislanda—Bolmen	» 44 »	»	» 43,175 »
Visby—Hemse	» 44 »	»	» 27,500 »
Krylbo—Borlänge	» 47 »	»	» 130,625 »
Varberg—Borås	» 47 »	»	» 143,000 »

allt räknadt från innevarande års slut.

Statens inkomster från jernvägslånen blifva således:

Enligt nu gällande bestämmelser				Om Herr Törnebladhs motion antages		
de första 27 åren 1887—1913	1,026,455			de första 35 åren 1887—1921	919,050	
det 28 året	1914	840,455 +	en mindre summa	1922	901,177	
under det 29—32 året 1915—1918		840,455		1923—1931	898,750	
» det 33 året	1919	818,125 +	en mindre summa	1932	740,348	
	1920—1928	818,125		1933	648,750	
		1929	543,125 +	en mindre summa.	1934	326,694
		1930	543,125		1935—1936	248,750
		1931	273,625 +	en mindre summa	1937	75,187
	1932—1933	273,625				
	1934	en mindre summa.				

Om således motionen antages, kommer staten att under åren

1887—1913	erhålla en	minskning	i	inkomster	af	107,405	kronor	för	år
1915—1918	»	»	förhöjning	»	»	78,595	»	»	»
1920—1921	»	»	»	»	»	100,925	»	»	»
1922	»	»	»	»	»	83,052	»	»	»
1923—1928	»	»	»	»	»	80,625	»	»	»
1930	»	»	»	»	»	355,625	»	»	»
1932	»	»	»	»	»	466,723	»	»	»
1933	»	»	»	»	»	375,125	»	»	»
1935—1936	»	»	»	»	»	248,750	»	»	»
1937	»	»	»	»	»	75,187	»	»	»

Härvid är följande att observera:

1:o. Vid de år, som blifvit utlemnade, har höjningen eller minskningen i inkomster ej kunnat exakt beräknas, enär det ansetts öfverflödigt att uträkna den summa, som enligt nu gällande bestämmelser skall erläggas det sista år, amortering sker.

2:o. Jernvägarne Karlskrona—Vexjö och Upsala—Margrethill hafva ej antagit den förändring i amorteringsplan, som af Riksdagen beviljades år 1883. Detta har deremot skett för alla öfriga ifrågavarande jernvägar.»

Fullmäktige i Riksgäldskontoret hafva i sitt ofvan omförmälda, den 26 sistlidne Mars afgifna utlåtande anført bland annat:

»Skilnaden mellan 4½ procent och den effektiva räntan å statskulden i sin helhet är tillräcklig att betäcka kostnaden för ifrågavarande låns förvaltning, redovisning m. m., och den omständighet, att, på sätt uträkningen i detta ämne gifver vid handen, tiden för lånens återbetalning komme att genom bifall till motionerna i större eller mindre mån utsträckas, synes, då inbetalningarne å dessa lån ingå på budgeten i afräkning på utgifter för annuiteter å statsskulden och då det senast avslutade statslånet är staldt på en återbetalningstid af 75 år, snarare innefatta en fördel än en olägenhet för statsverket.

På grund häraf och då någon vinst för staten vid ifrågavarande utlåning ej lär hafva varit af Riksdagen afsedd samt enär billigheten och statens välförstådda intresse torde göra önskvärdt, att villkoren för ifrågavarande lån äro så litet betungande för bolagen som utau förlust för staten kan ske, få Fullmäktige tillstyrka bifall till de omförmälda motionerna.»

Då den effektiva medelräntan å statsskulden i dess helhet nu nedbragts till en procentsats, som något understiger $4\frac{1}{2}$ procent, har Riksdagen ansett hinder ej längre böra möta för nedsättning till $4\frac{1}{2}$ procent af räntan å ifrågavarande, ur 1871 och 1876 års anslagsfonder utbetalta lån. Det synes ock vara billigt att, då sådant nu kan ske, låta lånen ur nyssnämnda två fonder komma i åtnjutande af samma ränta, som bestämts för alla derefter beviljade lån till enskilda jernvägsanläggningar, och får Riksdagen i sammanhang härmed meddela, att räntan å alla före bildandet af 1871 års fond utgifna statslån till enskilda jernvägar understiger $4\frac{1}{2}$ procent och utgör, i allmänhet, och högst, 4 procent, för ett lån tre procent och för tvenne lån endast två procent.

Men då Riksdagen således funnit den ifrågasatta räntenedsättningen skälig, har Riksdagen likväl ansett ett vilkor dervid böra fästas. Riksdagen har nemligen inhemtat, att bestämmelserna i de koncessioner, hvilka meddelats för jernvägsanläggningar, som erhållit låneunderstöd ur 1871 och 1876 års fonder, i vissa fall äro olika mot och mindre fullständiga än bestämmelserna i senare gifna koncessioner. Vid sådant förhållande synes det vara skäl fordra att de ifrågavarande bolagen, då en ej obetydlig räntenedsättning dem förunnas, underkasta sig de jemkningar i öfrigt, hvilka Eders Kongl. Maj:t ur statens och den allmänna trafikens synpunkt kan finna skäl föreskrifva, och sålunda i de fall, då omständigheterna lämpligen böra dertill föranleda, ej blott i fråga om lånevilkor, utan äfven i sitt öfriga förhållande till staten, varda likställda med de bolag, som erhållit och komma att erhålla lån ur 1881 och innevarande års fonder.

Till följd af det sålunda gjorda förbehåll bör Riksdagen naturligtvis hos Eders Kongl. Maj:t anmäla sitt beslut för den eller de åtgärder, Eders Kongl. Maj:t må finna i följd deraf böra vidtagas.

Någon viss tid torde äfven, på sätt år 1883 egde rum, böra stadgas, inom hvilken bolagen hafva att gifva Fullmäktige i Riksgäldskontoret till känna, om de vilja begagna sig af Riksdagens medgifvande eller icke. Om än någon tid måste åtgå, innan Eders Kongl. Maj:t kan hafva fattat och låtit delgifva vederbörande jernvägsbolag Sitt beslut i fråga om ofvan antydda, möjligen behöfliga jemkningar, lär i allt fall detta kunna ske uuder innevarande år, och något hinder således ej möta för att bestämma tiden för anmälan hos Riksgäldskontoret till årets slut.

Riksdagen får alltså härmed *dels* för Eders Kongl. Maj:t anmäla, att Riksdagen, med anledning af omförmälda motioner, beslutat medgifva,

att de enskilda jernvägsaktiebolag, hvilka erhållit lån ur de af 1871 och 1876 årens riksdagar beviljade anslag till låneunderstöd för enskilda jernvägar, må, om de sådant önska och före utgången af innevarande år derom hos Fullmäktige i Riksgäldskontoret göra anmälan, återbetala sin skuld till Riksgäldskontoret på sådant sätt, att annuiteten, utan rubbning af öfriga för lånet gällande bestämmelser, för tiden från och med nästkommande år beräknas till 5 procent å ursprungliga försträckningsbeloppet, af hvilken annuitet först godtgöres ränta efter fyra och en half för hundra å oguldet kapitalbelopp, och återstoden utgör afbetalning derå; dock under vilkor att de jernvägsaktiebolag, hvilka häraf sig begagna, skola vara underkastade de jemkningar i erhållna koncessionsvilkor eller andra af Eders Kongl. Maj:t för dem gifna bestämmelser, hvilka Eders Kongl. Maj:t, ur statens och det allmännas synpunkt samt för åstadkommande af närmare öfverensstämmelse med de under senare tid gifna koncessioner, må finna skäl att föreskrifva och före den 1 nästkommande December delgifva bolagens styrelser; *dets* tillika anhålla, att Eders Kongl. Maj:t täcktes i de fall då med anledning af Riksdagens beslut jemkning i ofvan antydt hänseende af Eders Kongl. Maj:t beslutas, och för den händelse att något bolag skulle hafva vägrat underkasta sig dylik jemkning och i följd deraf ej ega åtnjuta den medgifna annuitetsnedsättningen, före innevarande års slut gifva sådant Fullmäktige i Riksgäldskontoret tillkänna.

Med undersätlig vörndnad:

Stockholm den 16 Maj 1886.